

Historieglimt 141

Hagekunst på Lademoen

Hager og hagekunst er ikke det første en forbinder med Lademoen. Likevel kan en finne omtale av flere av hagene på det gamle Lademoen i et kjent verk om norsk og europeisk hagekunst. C. W. Schnitler, *Norske Haver i gammel og ny Tid*, Kristiania 1916, s. 256-257, omtales særlig hagene på Dalen, Rosenlund og Voldsminde gårder. Fremdeles finnes det hager på mange villaeiendommer i strøket, men eierne vil nok være de første til å avvise at deres hager representerer stor hagekunst. Et lite glimt får vi i en artikkel i avisa Nidaros den 2. februar 1932 der senior forteller sine minner fra 1880-åra: «Langs Innheredsveien var næsten alle hus forsynt med små haver, hvor madamene stelte med sine aurikler og andre stauder.» De fleste små trehus med hager langs Innheredsveien er for lengst forsvunnet.

Lenger inne ved Innheredsveien ligger Rosendal, gårdsnummer 9, bruksnummer 27, som ble utskilt fra Voldsminde i 1875 og kjøpt av kjøpmann G. F. Prydz til landsted. Allerede året etter kjøpte oberstløytnant P. N. Tyrholm stedet. I 1891 ble eieren organist Jørgen N. Brønner. Fra år 1900 ble Rosendal stykket opp til tomter for ny bebyggelse som ligger ut mot Innheredsveien og Gamle Kongevei. Senior forteller i sine erindringer fra 1880-årene i Nidaros for 2. februar 1932 kort og godt: «Naboeiendommen Rosendal eiedes da av oberstløytnant Tyrholm, en velkjent skikkelse som drev sin have som et mønsterbruk.»

Senior forteller videre i Nidaros for dagen etter: «Naboeiendommen Rosenlund, også kalt Schreinergården, eiedes og beboddes av grunnleggeren av det ansette handelshus Jacob Larsen. Rosenlund likesom den fornevnte Saxenborg, hadde i sine haveanlegg verdige efterfølgere, som ved skjønnsom behandling forstod å værne om hvad fedrene har kjempet for i fordums dager. Især var Rosenlunds anlegg et mønsterverdige arbeide som har fått professor Schnitler til å medta den smukke havepaviljong i sitt store verk: «Norges Havekunst i fortid og nutid».»

Ser en nærmere på professor Schnitlers bok og hva den sier om hagen på Rosenlund, ser en at den var en av de fineste i området. Schnitler skriver: «Et korsformet anlegg hvor midtgangen fra husportalen avsattes av et empielysthus med malte landskapstapeter, er Rosenlund. De fire kvarterer er kantet med rosenrabatter. Til siden ligger den likesaa regelmessige frugt- og kjøkkenhave. Korsformet – med en vistnok senere anlagt runding fremfor verandaen – er også Volds Minde paa Lademoen.» C. W. Schnitler, *Norske Haver i gammel og ny Tid*, Kristiania 1916., s. 256-257. På side 254 er bilder av de tre hagepaviljongene på Dalen, Rosenlund og Voldsminde fotografert av Sverre Pedersen. På skissen over Rosenlunds anlegg ser vi at alleen går fra landeveien inn til tunet med de to hagene på hver side. Kjøkkenhagen med åtte parseller ligger til høyre for alleen

og med en annen gårdvei som avslutning. Også den er en allé med mindre trær. Gården har fire større hus og tre mindre. Hovedhuset ligger omgitt av prydhagen på tre sider. De andre husene står rundt tunet. Rosenlund, gårdsnummer 9, bruksnummer 1, lå mellom Dalen og Engstykket og fortjener sin egen artikkel. Parsellen ble avdelt fra Rønningen i 1794 og solgt til kjøpmann Hans Peter Knudtzon. Stedet var opprinnelig en husmannsplass. Fra 1809 tilhørte den stadskirurg J. P. Weise. I 1813 ble grosserer Torris Eid eier og i 1827 konsul Christian A. Lorck. Lorck slo en del av eiendommen sammen med Dalen.

Også Dalen er nevnt av senior i Nidaros for 3. februar 1932: *«I samme verk finner vi omtalt også Dalen gård med sin have, som med sine klassiske linjer og proporsjoner hevdet seg som et arbeide av rang. Den sistnevnte gård Dalen, Lorchgården eller Lorchdalen, Strinda kapellangård i mange år, nu Nordenfjeldske Blindeskole, blev antagelig i 1860-årene innkjøpt til benyttelse av bygdens kapellan. Gården dreves, som de fleste prestegårder, av forpakter, mens dens store frukt- og bærhave sognet under prestens herredømme... Til prestegården støtte umiddelbart gamle konsul Kjelsbergs villa, hvor hans engelske frue om sommeren sammen med den årvisse selbygg som arbeider drev en havekultur, som vidnet om ideene i de engelske parkarbeider, og hvor alt fikk en forøket charme i de tiders store flåtebesøk tillike med selskaper av den høiere engelske societet. I mange år lå dette smukke anlegg forfallen og vanskjøttet. Det var bare så vidt man kunde skimte linjene av det fordums så herlige anlegg. Nu er stedet heldigvis kommet under mere forsorgsfulle hender, som vil gjenopprette det forsømte.»*

Til slutt får Schmitler igjen ordet: *«Ganske enkel artikulation ved en gjennomgaaende korsgang er den herskende form i de fleste nu bevarte, ældre haver. Typisk ved Dalen prestegaard, nu blindeskole. Haven er symmetrisk og oversiktlig med husportalen ret for hovedgangen, som avsluttes av en kjæmpebøk. Haverektangelen er omgitt av grøfter og begrenset av snorette trærækker. I dens nedre ender, litt fremfor bøken, symmetriske lindehytter forbundet ved rosenhæk. Enkelte nyere, stilløse slyngveier. Ved siden av findes et frit landskapsanlæg paa kupert terræn ved en bæk. Her ligger restene av en sjelden formful ottekantet liten louis-seize-paviljon – et av de ypperste utslag av gammel trøndersk snekkerhåndværk – paa en liten haug med to cirkelganger om. Men ogsaa den er placert for enden av tvergangens perspektiv. Uten noget hensyn til utnyttelsen av dette fortrinlige gamle anlæg er nu skolen lagt brutalt på tværs.»*